

VII. INTERNATIONAL ANKARA MULTIDISCIPLINARY STUDIES CONGRESS

KEŞFÎ MEHMED ÇELEBİ VE TARİHÇİLİĞİ

KEŞFÎ MEHMED ÇELEBİ AND HISTORIANISM

Kadir ERBİL

Dr. Öğretim Üyesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, İslam Tarihi Anabilim Dalı

Assistant Professor, Nevşehir Hacı Bektaş Veli University. Faculty of Theology, Department of Islamic History

Nevşehir, Turkey

orcid.org./0000-0003-2530-4396.

ÖZET

İslam tarihçiliğinin bir uzantısı olan Osmanlı tarihçiliği, kendine özgü bir karaktere sahiptir. Bu özgülük içerisinde en belirgin noktayı ise “Selimnâmeler” oluşturur. Kısa ve özlü bir üslupla kaleme alınan bu eserlerin yazarları, devlet ricali ve özellikle padişah tarafından büyük iltifatlara mazhar olmuşlardır. Dönemlerinin önemli kaynakları olan bu eserler, iltifata mazhar olma niyetinin getirdiği bazı önyargılara rağmen, siyasi, dini, kültürel, sosyal ve ekonomik açıdan dönemlerinin birer aynası olarak o günlerin atmosferini günümüze taşımaktadır. Bilhassa Yavuz Sultan Selim devrini yaşayan ve onunla birlikte seferlere katılan yazarların kaleme aldığı bu eserler, Yavuz'un methini anlatan manzum kısımlar hariç tutulursa, oldukça güvenilir tarihi ve edebi eserlerdir. Bu eserler, o dönemdeki olayların doğru bir şekilde algılanmasını sağlayan ve o döneme ışık tutan tarihi değere sahip eserlerdir. Olayları kısa ve özlü bir şekilde anlatan Selimnâmeler, başka eserlerde sayfalarca anlatılan bilgileri bir özet gibi sunduğundan okunması kolay ve ilgi çekicidir. Selimnâmeleri okuyanlar, onları adeta bir kahramanlık eseri okur gibi okurlar. Keşfi Mehmed Çelebi'nin en önemli eseri, “Selimnâme” adlı eseridir. Eser, sade ve akıcı bir üslupla yazılmış ve güvenilir bir kaynak olarak kabul edilir. Keşfi Mehmed Çelebi, olayları objektif bir şekilde anlatmaya çalışmış ve kaynaklarını açıkça belirtmiştir. Eser, Osmanlı tarihi hakkında bilgi edinmek için önemli bir kaynaktır. Bu çalışmada Keşfi Mehmed Çelebi'nin hayatı, Selimnâmeler ve özellikleri, tarihi değerleri, güçlü ve zayıf yönleri, Keşfi Mehmed Çelebi'nin tarihçiliği ve Selimnâmesi hakkında bilgi sunulmaktadır. Bu alanda yapılmış çalışmalar bulunmakla birlikte bu araştırmanın da alana katkı sağlaması şüphesizdir.

Anahtar Kelimeler: İslam Tarihi, Osmanlı Tarihi, Selimnâmeler, Keşfi Mehmed Çelebi, Selimnâme.

ABSRTACT

Ottoman historiography, an extension of Islamic historiography, possesses a distinct character, with its most prominent feature being the “Selimnâmes” (Selimnames). These concise and succinctly written works have earned great praise from state officials, particularly the sultans, who bestowed significant favors upon their authors. Despite some biases stemming from the intention to receive favor, these works, which are important sources of their respective periods, serve as mirrors reflecting the atmosphere of those times from political, religious, cultural, social, and economic perspectives. Especially the works written by authors who lived during the reign of Yavuz Sultan Selim and participated in his campaigns, except for the poetic sections praising Yavuz, are reliable historical and literary works. These works, providing a brief and concise account of events, make it easy and engaging to read, offering a valuable insight into the period. Selimnâmes, in essence, present information that is often elaborated in other works, condensed like a summary. Readers of Selimnâmes perceive them as if reading an epic of heroism. One of the most significant works is Keşfi Mehmed Çelebi's “Selimnâme” The work is written in a simple and fluid style, recognized as a reliable source. Keşfi Mehmed Çelebi endeavors to narrate events objectively and clearly indicates his sources. The work is an important source for gaining insights into Ottoman history. This research provides information on Keşfi Mehmed Çelebi's life, Selimnâmes and their characteristics, historical values, strengths and weaknesses, as well

VII. INTERNATIONAL ANKARA MULTIDISCIPLINARY STUDIES CONGRESS

as Keşfi Mehmed Çelebi's approach to historiography and his Selimnâme. While there are existing studies in this field, this research undoubtedly contributes to the field.

Keywords: Islamic History, Ottoman History, Selimnames, Keşfi Mehmed Çelebi, Selimname.

GİRİŞ

Geçmiş yüzyıllara ait hayat tarzı ve olaylar hakkındaki bilgiler, insanları her zaman ilgilendirmiştir. Bu bilgiler bazen insanlara tecrübe kazandırırken, bazen ibret kaynağı olmuş, bazen dinlendirmiş ve bazen de güldürmüştür. İnsanlar, fikirsel gelişmelerin ardından geçmiş olayları ve yaşam tarzını öğrenme arzusuyla yanıp tutuşmuşlardır. Bu nedenle belirli bir medenî seviyeye ulaşan insanlar, geçmişteki olayları ve yaşam tarzını öğrenip birbirlerine aktararak gelecekleri hakkındaki tutumlarını düzenleme ihtiyacı duymuşlardır. Tarih ve onun branşları, zihinsel yetenekleri harekete geçiren bir güç merkezi olarak, beşerî ve tabîî olayların sonuçlarına dayanarak manevî melekeleri rehber alan düzenleyici bir ilim dalıdır. İnsan hayatında, bilgi ve eski tecrübelerin önemli bir yer tuttuğu kaçınılmaz bir gerçektir. Bilgi ve tecrübe, ya olayın içinde yaşanarak ya da öğrenilerek elde edilebilir. Ancak insan ömrünün sınırlı olması, her şeyi tecrübe etme veya bizzat içinde yaşama imkânı tanımaz. Bu nedenle geçmişe ait bilgilerle iyi donanmış olanlar, olaylardan ders çıkararak zengin bir tecrübe biriktirirler. Tarih, insanlığın fiil ve fikirlerinin gelişimini izleyen bir bilgi kaynağı olarak da tanımlanabilir.

Osmanlı Devleti'nin medeniyet ve müesseseleri tarihi, Müslüman bir topluma dayandığı için İslâm medeniyet ve kurumları tarihinden ayrı ve tamamen bağımsız düşünülemez. Gerçekten, Müslüman devletlerin hayat sırlarını oluşturan kurumlar, devlet ve toplumların tarih sahnesindeki kuruluş, gelişme, şekil alma ve geçirdikleri evreleri gösteren canlı örneklerin toplamıdır. Bu örnekler sayesinde, Müslüman toplumların geçmişteki özgün yaşam tarzlarını, dini inançlarını, geleneklerini, dil, edebiyat ve sanat alanındaki faaliyetlerini; fikir, felsefe ve ilim hareketlerini; devlet yönetim biçimini ve teşkilatını araştırma ve öğrenme imkânına sahip olabiliriz.

İslâm tarihçiliğinin bir devamı olarak, Osmanlı tarihçiliği kendine özgü bir karaktere sahiptir. Bu özelliğin en belirgin ifadesini, genellikle Yavuz Sultan Selim dönemini konu alan “Selimnâmeler” oluşturur. Yavuz Sultan Selim’in (1512-1520) Trabzon valiliğinden başlayarak, Gürcülerle mücadelesi, babası ve kardeşleriyle olan çatışmaları ve nihayet Safevî ve Memlûklü savaşlarına kadar uzanan dönemleri anlatan bu eserlere “Selimnâme” adı verilir. Bu eserler, Yavuz Sultan Selim’in valilik döneminden ölümüne kadar geçen olayları detaylı bir şekilde ele alır ve tarihî değer taşır. Özellikle Yavuz Sultan Selim’in seferlerine katılan yazarların kaleme aldığı Selimnâmeler, eşsiz tarihî belgelerdir.

Bu eserler, olayları kısa ve öz bir şekilde anlatarak yazılmıştır. Müellifler, genellikle devlet ricali ve özellikle padişah tarafından büyük övgülere layık görülmüşlerdir. İltifatın etkisi altında yazılan bu eserler, siyasi, dini, kültürel, sosyal ve ekonomik açılarından dönemlerinin aynasıdır. Yavuz Sultan Selim devrini yaşayarak olayları kaleme alan müelliflerin Selimnâmeleri, manzum kısımları hariç tutulduğunda gerçek ve edebî eserlerdir. Bu eserler, olayları özlü bir şekilde aktarır ve diğer eserlerde sayfalarca süren bilgileri hülâsa ederek okuyuculara kolay ve ilgi çekici bir okuma deneyimi sunar.

Osmanlı tarih literatüründe, padişah dönemlerini ele alan eserler arasında belirli bir geleneğin oluştuğu gözlemlenir. Bu geleneğin başlangıcı, Yavuz Sultan Selim döneminde ortaya çıkmış olup, bu dönemle ilgili tarih kitapları “Selimnâme” adıyla anılmıştır. Ancak, bu adlandırma geleneği, genel olarak Kanûnî Sultan Süleyman ve II. Selim dönemlerinde devam etmemiştir. Kanûnî dönemini anlatan tarih eserlerine “Süleymannâme” adı verilirken, II. Selim için yazılan bazı eserlere ise Selimnâme adının verilmesi dikkat çekicidir. Yavuz Sultan Selim’in kısa süren saltanatı boyunca gerçekleştirdiği önemli olaylar ve başarılar hakkında pek çok eser ortaya çıkmıştır. Türkçe'nin yanı sıra Farsça ve Arapça örnekleri de bulunan Selimnâmeler, Yavuz Sultan Selim döneminde bir kısmı, büyük çoğunluğu ise Kanûnî dönemi ve sonraki yüzyıllarda yazılmıştır.

Selimnâmelerin müellifleri, sahip oldukları özellikler bakımından öne çıkar. Örneğin, Sucûdî, Osmanlı ordusunun kullandığı silahlar hakkında değerli bir kaynaktır. Şükrî ise, doğu bölgesini adeta bir atlas

VII. INTERNATIONAL ANKARA MULTIDISCIPLINARY STUDIES CONGRESS

gibi tanıyan biridir ve bu bölgedeki her köyün adını yerini belirtir. Selimnâmelerin bir kısmı, farklı dillerde yazılmış olup nazım, nesir veya her ikisini bir arada kullanarak kaleme alınmıştır. Ağdalı bir dil kullanılan bu eserler, Türkçe, Arapça ve Farsça olarak yazılmıştır.

Osmanlı tarih kaynaklarından biri olan Süleymannâmeler, genellikle Kanûnî Sultan Süleyman'ın (1520-1566) Kefe valiliğinden başlayarak tahta çıkışından ölümüne kadar geçen olayları içerir. Bu eserlerin bazıları, Yavuz Sultan Selim'in vefatını anlatarak başlar. Süleymannâmeler, Kanûnî'nin hayatını bütünüyle anlatanlar olduğu gibi, sadece belirli seferleri, uygulamaları veya birtakım seferleri içerenleri de kapsar ve çeşitli isimler altında yazılmışlardır. Bazı eserlerin orijinal adı "Süleymannâme" olduğu için, bu türden eserleri bu kategoriye dâhil etmek mümkündür. Örneğin, Niğde Kadısı Hakkı Efendi'nin Sultan Süleyman'ın Erivan ve Nahcivan seferlerini anlattığı manzum eser, bu adlandırmayı haklı çıkaran örneklerden biridir. Süleymannâmeler, Kanunî devrinde yaşayan ve onunla birlikte seferlere katılan yazarlar tarafından kaleme alınan sağlam tarihî ve edebî eserlerdir. Bu eserler, dönemin olaylarını yansıtarak önemli tarihî kaynaklardır. Kanunî dönemine ait manzum veya mensur birçok eser mevcuttur, ancak Süleymannâmeler özellikle bu dönemin detaylı bir şekilde işlenmesi bakımından öne çıkar. Bu eserler, sadece Kanunî Sultan Süleyman'ın liderliğindeki Osmanlı İmparatorluğu'nun askeri başarılarını değil, aynı zamanda devrinin sosyal, kültürel ve politik yapısını da yansıtarak zengin bir içeriğe sahiptir. Bu araştırmada Selimnâme adlı eseriyle ön plana çıkan Keşfi Mehmed Çelebi, Selimnâmesi ve tarihçiliği incelenerek alana katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Keşfi Mehmed Çelebi'nin Hayatı

Amasya doğumlu olan Keşfi'nin gerçek adı Mehmed'dir. Hızır Ağa'nın oğlu olan Keşfi, Sekbân-başı ve Amasya valisi olarak görev yapmıştır. Eğitim sürecinde, ünlü minşî ve nişancı Tâci-zâde Cafer ile Sa'dî Çelebi'den öğrenim görmüştür. Aynı dönemde Trabzon valisi Yavuz Sultan Selim'in kâtipliğini üstlenmiş (Severcan, 1989: 417), padişah olduktan sonra ise divan kâtibi olarak görev almıştır. İran ve Mısır seferleri sırasında Yavuz Sultan Selim'e ser-kâtip olarak hizmet etmiştir. Yavuz Sultan Selim'in 925/1520 yılında vefatının ardından Anadolu defterdarlığı görevine atanmış, ancak 927/1520-21 yılında emekliye ayrılmıştır. 931/1524-25 yılında İstanbul'da hayata gözlerini yummuştur (Mehmed Tahir, 1975: 3/82; Babinger, 1992: 57). Keşfi'nin hayatı, Kanûnî Sultan Süleyman'ın tahta çıkışına üç farklı tarih düşmüş; ayrıca bir kaside ve Selimnâme adlı eseriyle tahta çıkışını tebrik etmiştir. Emekliye ayrıldıktan sonra hayatını şiirle uğraşarak, şairlerin toplantılarında edebî sohbet ve eleştirilerle geçirmiştir. Ancak, ikbalinden uzak ve gönül rahatlığı bulmaksızın yaşamıştır. (Sağırılı, 1993; IV).

Mehmed Çelebi, şairlik yeteneği ve güzel ahlaki değerleriyle bilinen bir kişiliğe sahiptir ve şiirlerinde Keşfi mahlasını kullanmıştır. Keşfi'nin İran ve Mısır Seferleri'ni anlatan *Selimnâme* adlı eseri, muhtasar ve mufassal olmak üzere iki farklı versiyonda kaleme alınmıştır. Türkçe Selimnâme olarak da adlandırılan eser, *Bâğ-ı Firdevs-i Guzât, Ravza-i Ehl-i Cihâd* veya *Târîh-i Sultân Selîm Hân* gibi isimlerle de bilinir. 1514 yılında yazılmaya başlanan bu eser, özellikle Yavuz Sultan Selim'in İran ve Mısır seferleri hakkında detaylı ve doğru bilgiler sunmaktadır. Yarı manzum bir yapıya sahip olan Selimnâme, ağır bir üslupla yazılmıştır. Eserde, Keşfi'nin geniş kültüre sahip olduğu, tefsir, hadis ve fıkıh ilimleri hakkında geniş bilgiye sahip olduğu ve dindar bir kişiliğe sahip olduğu anlaşılmaktadır (Severcan, 1989: 417).

Keşfi, eserini "Dünyada rütbe, ahirette menzil kazanmak" amacıyla yazdığını belirtir. Ancak, yazma sürecinde "acz-i iktidarından" bahsederek, eseri yazmaya yetecek bir güç bulamadığını, yazsa bile arifler katında kabul görmeyeceği endişesini taşıdığını ve eleştirilere maruz kalmaktan korktuğunu ifade eder. Nihayetinde, muhatabının ısrarı üzerine eseri kaleme aldığını vurgular (Sağırılı, 1993; V).

Keşfi'nin diğer bir eseri olan *Avâmil-i Fûrs*, Fars dilinin grameri hakkında bilgiler içeren ikinci bir eserdir. Bu eserin bilinen yazma nüshaları Millet Kütüphanesi Ali Emiri, Kavaid 190; Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi, no. 2879 ve Manisa İl Halk Kütüphanesi no. 5866/5'te kayıtlıdır.

Keşfi, Yavuz Sultan Selim'in İran ve Mısır seferlerine sır kâtibi olarak katılmış ve bu olayları bizzat yaşayarak detaylı bir şekilde kaleme almıştır. Eserinde, II. Bayezid'in ölümü ve hastalığına dair geniş bilgiler bulunmaktadır. Bayezid'in "maraz-ı yarakân" olarak adlandırılan sarılık hastalığına

VII. INTERNATIONAL ANKARA MULTIDISCIPLINARY STUDIES CONGRESS

yakalandığını, vücudunun sararıp titreyerek içten gelen bir hararetle yanıp tutuştuğunu, şiddetli baş ağrılarıyla aklını kaybederek delirdiğini ifade etmektedir. Uzman hekimlerin çeşitli tedbirler uyguladığını, ancak 918 Mart tarihinde (Rebiü'l-evvel pazartesi günü) Bayezid'in vefat ettiğini belirtmektedir.

Keşfi, Yavuz Sultan Selim'in yaşının ilerlediğini ve ömrünün sona erme zamanının geldiğini fark eden II. Bayezid'in, hilafet makamına layık bir lider arayışına girdiğini ifade eder. Sağlığının zayıfladığını hissederek, hilafet için yiğit bir er, saltanat sahası için kuvvetli, kahraman ve cesur bir lider arayışına geçtiğini vurgulamaktadır (Severcan, 1995: 66-67).

Selimmâme

Selimmâmeler, I. Selim (Yavuz Sultan Selim) ve II. Selim'in saltanat dönemlerini temel alan tarihî eserlerdir. Bu eserler, genellikle manzum, mensur veya manzum-mensur karışık formlarda yazılmıştır ve çoğunlukla Türkçe, zaman zaman ise Arapça ve Farsça dillerinde kaleme alınmıştır. Kazasker Vusulî Mehmed Çelebi'nin *Selimmâmesi*, II. Selim'in detaylı bir şekilde anlatıldığı, bilinen tek eserdir; diğerleri genellikle I. Selim'i odaklanmaktadır. Osmanlı hükümdarlarının dönemlerini anlatan tarihî eserler, I. Selim'den itibaren ortaya çıkmış ve genellikle Selimmâme, Süleymannâme gibi isimlerle anılmıştır. Bu Selimmâmeler, Osmanlı tarihçiliği açısından önemli kaynaklar olup, genellikle yazarlar, söz konusu hükümdarların döneminde yaşamış, sarayda veya seferlerde onlarla birlikte bulunmuş veya yakın çevrelerinde yer almış kişilerin tanıklıklarına dayanmaktadır (Arguşah, 2009: 32).

Selimmâmeler, Osmanlı tarihçiliğinin temel kaynaklarından biridir ve genellikle hükümdarın döneminde sarayda veya seferlerde bulunmuş, onun yakınında yer almış kişilerin gözlemlerine dayanmaktadır. Bazı Selimmâmeler, Yavuz Sultan Selim döneminde yazılmışken, birçoğu Kanuni Sultan Süleyman dönemi ve sonrasında kaleme alınmıştır. Türkiye'nin çeşitli kütüphanelerinde ve Avrupa'daki kütüphanelerde birçok Selimmâme nüshası bulunmaktadır. Bu eserler üzerine hem toplu çalışmalar hem de bireysel incelemeler gerçekleştirilmiştir. Son dönemlerde, Türkiye'de bazı Selimmâme metinleri yayımlanmıştır. Selimmâmeler, sadece tarihçilere değil, aynı zamanda dil ve anlatım zenginliğiyle edebiyatseverlere de hitap eden anlatılan olaylar ve tarih hakkındaki bilgilerle dikkat çeker. Bu eserler Arapça, Farsça, Türkçe yazılmış olanları içerdiği gibi manzum, mensur veya manzum-mensur karışık yazılanları da bünyesinde barındırmaktadır (Boşnak, 2022: 202).

Osmanlı tarih yazıcılığı, ilk olarak Ahmediyye tarihçileriyle başlamış ve devamında saray takvimleriyle gelişim göstermiştir. Bu süreç içerisinde, Osmanlı tarih yazıcılığının temelini oluşturan *Tevârîh-i Âl-i Osman*, özellikle İdrisî ve Kemal Paşalar döneminde tam ve resmi bir şekilde oluşmuştur. Bu evrim sürecinin bir parçasını da Selimmâmeler oluştururken, bu eserlerin Şahnâme'nin etkisi altında başladığı ifade edilebilir.

Sultan Selim'in hayatına dair yazılan tarihi eserlerin tamamına Selimmâme denilip denilmemesi konusu, çeşitli tartışmalara yol açmaktadır. Zira bu eserler, ya Selimmâmelerin kaynağı olabilir; örneğin, Kemal Paşa'nın *Defterleri* ve İdrisî'nin *Heşt-Behişt* gibi. Ya da Selimmâmelerden alıntılar içerebilir, örneğin Âli ve *Tâcu't-Tevârîh* gibi. Ayrıca, Selim devri için yazılan tarihlerin özetleri de olabilir; örneğin, İdrisî'nin *Selimmâmesi*, Hoca Efendi'nin *Selimmâmesi* gibi. Selimmâmelere bakıldığında, bunların genellikle Kanûnî devrinde yazıldığı görülür. Bu durum şu şekilde özetlenebilir:

- Tarihçilik, ilmi araştırmalarıyla Fatih devriyle başlamış ve zaman içinde büyük bir ivme kazanmıştır. Devlet, önemli bir gelişme göstermiş ve tüm âlimlerin İstanbul'a toplandığı bir merkez haline gelmiştir. Her âlim, hanedana katkıda bulunma arzusuyla motive olmuştur.
- Selim, elde ettiği başarıların yanı sıra belirli bir kanlı imajla anılmış olmasına rağmen, hanedana zarar vermemiştir. Kanuni tahta çıktığında, başının prestijini düzeltme ve onun propagandasını yapma zorunluluğunu hissetmiştir. Bu nedenle her birey, verilen vaatlerden faydalanma yarışına girmiştir.
- Sahifelerce yazılan tarih metinlerini okuma süreci zaman içinde monotonlaşabilir. Bu sebeple, bir padişahın dönemini veya bir kısmını ele alan bu tür yazılı belgeler, okuyucunun sıkılmasını engellemek amacıyla özenle ele alınmış olabilir (Uğur, Selimmâmeler, 1978: 368). Selimmâmeler, Osmanlı tarihinde

VII. INTERNATIONAL ANKARA MULTIDISCIPLINARY STUDIES CONGRESS

Yavuz Sultan Selim'in (1470-1520) saltanat dönemini ve özellikle İran ve Mısır seferlerini temel alan tarihî eserlerdir. Bu yazılı belgeler genellikle Yavuz Sultan Selim dönemine ait olayları, seferleri, zaferleri ve padişahın liderliğini detaylı bir şekilde ele almak amacıyla kaleme alınmıştır (Argunşah, 2009: 32). Selimnâmeler, geleneksel Osmanlı tarihçiliğinin bir parçası olarak, Osmanlı hükümdarlarının devlet yönetimi ve fetihlerini belgeleme işlevini üstlenir. Bu eserler, Osmanlı İmparatorluğu'nun genişlemesi ve fetihleriyle ilgili detaylı bilgiler sağlamak bakımından önemli kaynaklardır. Selimnâmeler, Osmanlı tarihini anlamak ve Yavuz Sultan Selim dönemindeki olayları incelemek için başvurulmuş önemli kaynaklardır (Uğur, 2009:36/440; Tekindağ, 1970: 197).

Selimnâmelerin belirgin özellikleri şunlardır:

- a) Padişahın Liderliği:** Selimnâmeler, genellikle Yavuz Sultan Selim'in liderliği altında gerçekleşen seferleri ve fetihleri vurgular. Yavuz Sultan Selim'in kişiliği, stratejik yaklaşımları ve ordusunun başarıları bu eserlerde odak noktasıdır.
- b) Tarihî Olayların Detaylı Anlatımı:** Selimnâmeler, Yavuz Sultan Selim'in hükümdarlığı döneminde yaşanan önemli tarihî olayları detaylı bir şekilde ele alır. Bu olaylar arasında Memluklu Sultanlığı'nın fethi ve Çaldıran Meydan Muharebesi gibi kritik zaferler bulunmaktadır.
- c) Edebiyat ve Sanat:** Selimnâmeler, sadece tarihî bir kaynak olarak değil, aynı zamanda edebî bir eser olarak da değerlendirilir. Şairane bir üslupla kaleme alınan bu eserler, padişahın kahramanlıklarını övgüyle anlatır.
- d) Manzum ve Mensur Form:** Selimnâmeler, manzum (şiir) veya mensur (nesir) formda yazılmış olabilir. Bu eserlerde genellikle tarihî bilgiler, manzum bir dil veya ifade tarzıyla aktarılır.
- e) Çeşitli Yazarlar:** Selimnâmeler, farklı yazarlar tarafından kaleme alınmıştır. Bu yazarlar arasında devlet görevlileri, şairler ve tarihçiler gibi çeşitli uzmanlık alanlarına sahip kişiler yer almaktadır.

Selimnâmelerin Tarihi Değeri

Eserlerin tarihî önemleri son derece yüksek olup, doğrudan saray çevresinde bulunmuş ve hükümdarlar birlikte seferlere katılmış kişiler ya da birinci derecede kaynaklara dayanarak yazılmışlardır; bu nedenle belge niteliği taşırlar. Dolayısıyla, Selimnâmeler, Osmanlı hükümdarları içinde dönemi en detaylı ve kapsamlı şekilde aydınlatan başvuru kaynakları arasında öne çıkarlar. Selimnâmeler, sadece tarih kitapları olmanın ötesinde, aynı zamanda belge niteliği taşıyan önemli yazılı eserlerdir. Bu eserler, bir yandan çoğu belge niteliği taşıyan tarihî bilgiler sunarken, diğer yandan dönemin tüm özelliklerini yansıttığı gözlemlenir. Devlet yönetimi, saray hayatı, Osmanlı coğrafyası, ordu durumu, gelenekler, kültürel yapı, silahlar, savaş taktikleri, hükümdarın psikolojisi, dil, edebiyat, folklor gibi konularda güvenilir bilgiler de bu eserlerde mevcuttur (Argunşah, 2009: 33).

Selimnâmelerin büyük çoğunluğunun Kanuni Sultan Süleyman döneminde yazılmış olması, çeşitli sebeplere dayanabilir.

- a) Tarihçilik ve İlmi Araştırma:** Tarihçilik ve ilmi araştırmalar, Fatih Sultan Mehmet döneminden başlayarak Kanûnî Sultan Süleyman döneminde zirveye ulaşmıştır. Devletin ekonomik kaynaklarının genişlemesi ve tüm ülkeden gelen bilginlerin İstanbul'da toplanması, bu gelişmede kritik bir rol oynamıştır. Her bir bilim insanı, padişahın ilgisini çekmeye yönelik olarak hanedana bir eser sunma çabası içerisinde olmuştur.
- b) Selim'in Mirası:** Yavuz Sultan Selim, elde ettiği başarıların yanı sıra kanlı bir imajla anılmış bir padişah olarak bilinir. Hanedanın prestijini koruma ve Selim'in imajını düzeltme çabaları, Kanuni Sultan Süleyman'ı motive eden etmenler arasında yer alır. Ayrıca, Selim'in şanını yüceltmek ve propagandasını yapmak, Selimnâmelerin yazılmasında etkili olmuştur.
- c) Edebiyat Akımı:** Sahifelerce yazılan uzun tarih metinleri okuyucuları sıkmaya başlamıştır. Bu sebeple, padişahların hayatlarını veya belirli bir dönemi anlatan "nâme" türü eserler, okuyucuyu

VII. INTERNATIONAL ANKARA MULTIDISCIPLINARY STUDIES CONGRESS

sıkılmamak amacıyla tercih edilmiştir. Bu eserler, tarihi olayları daha kısa ve öz bir formatta anlatırken, edebi sanatları kullanarak okuyucuları cezbetmeyi hedeflemiştir (Uğur, Selimnâmeler, 1978: 367).

Tarihi eserlerin eşsiz değeri, bir dizi avantajdan yalnızca birkaçının öne çıkmasıyla sınırlı değildir; bu eserler, çok yönlü avantajlar sunmaktadır. Bu avantajlar şu şekilde özetlenebilir:

a) Özlü ve Kısa Anlatım: Eserler, olayları özlü ve kısa bir şekilde aktararak derinlikli bilgiyi kompakt bir biçimde sunar. Manzum olanlar, kısa şiirler aracılığıyla yoğun anlam ifade edebilir; bu tür şiirlerde, 2. mısra anlamı dolaylı bir şekilde belirgin kılabilir.

b) Kolay Okunabilirlik: Kısa ve öz yapıları sayesinde, bu eserler kolaylıkla okunabilir ve okuyucuyu çeker. Okuyucular, bu eserleri roman gibi akıcı bir biçimde tüketebilirler, istisnai hacimli eserler dışında (örneğin İdrisî ve Nişancı gibi).

c) Kişisel Bilgiler ve Uzmanlık Alanları: Bazı eserler, yazarlarının özel bilgi ve uzmanlık alanları nedeniyle belirli konularda büyük değer taşır. Örneğin, Sucûdî'nin Osmanlı ordusunun silahları hakkında uzmanlık sunan kaynak olması, bu eserleri önemli kılar. Çünkü yazar, bu alanda özel bilgi sahibidir (Silahdar Kâtibi). Şükrü'nün ise İmparatorluğun doğu bölgelerine dair ayrıntılı bir atlas gibi olması, kendisinin bu bölgeyi iyi tanıyan biri olmasından kaynaklanmaktadır.

d) Edebi, Sosyal, Ahlaki ve Dini Yönler: Bu eserler, sadece tarihî bilgiler sunmakla kalmaz, aynı zamanda edebi, sosyal, ahlaki ve dini konularda da öğretici olabilirler. Bir milletin dilini, dini inançlarını, sosyo-ekonomik yapısını, devlet idaresini ve siyasi görüşlerini yansıtarak, bir dönemin aynası niteliğindedir.

e) Dili Basit olanlar: Dil ve planı basit olan eserlerin yanı sıra, İshak gibi tam planlı ve adil bir tarih kronolojisine sahip olan eserler de bulunmaktadır (Uğur, Selimnâmeler, 1978: 369).

Selimnâmelerin Zayıf Yönleri

Selimnâmelerin eleştiriyeye açık yönleri bulunmaktadır. Bazıları, sadece popüler bir trend olduğu için ya da devletten maddi kazanç elde etme amacı güderek kaleme alınmış olabilir. Bazı yazarlar, doğrudan bir şey üretmek yerine önceden yazılmış bir Selimnâme'yi nesre dönüştürmüş ve ardından tekrar şiir formuna getirmiştir. Bu durum, eserin özgünlüğü ve derinliği konusunda soru işaretleri yaratabilir. Ayrıca, bazı Selimnâmeler, başka bir eserden kopyalanmış veya çok az değişikliklerle kendi ismi altında sunulmuş olabilir. Bu durumlar, yazarın özgün bir katkı sağlamadığını ve eseriyle ilgili gerçekçi bir değer ekleyemediğini gösterebilir. Aynı şekilde, bir tarihi eserin adını değiştirip Selimnâme olarak sunmak da, aslında Selimnâme'yi tarih olarak sunma amacını taşıdığından, eserin güvenilirliği ve objektifliği konusunda şüpheler uyandırabilir (Uğur, Selimnâmeler, 1978: 369).

Keşfi'nin Selimnâme'si ve Tarih Anlayışı ve Tarihe Bakışı

Keşfi Mehmed Çelebi'nin en önemli eseri, Yavuz Sultan Selim'in seferlerini detaylı bir şekilde anlatan "Selimnâme"dir. Bu eser, iki temel bölümden oluşur; birinci bölüm, Yavuz Sultan Selim'in tahta çıkışından İran seferinin tamamlanmasına kadar olan olayları kapsarken, ikinci bölüm ise Mısır seferini ayrıntılı bir şekilde ele almaktadır. Selimnâme, Yavuz Sultan Selim'in saltanat dönemi hakkında önemli tarihî bilgiler içeren ve Osmanlı tarihçiliğine katkıda bulunan bir kaynak eserdir. Selimnâme'sini 1514 yılında kaleme almaya başlayan Keşfi, Kanûnî Sultan Süleyman'ın tahta çıkmasının ardından 1521'de eserini revize etmiştir; bu süreçte birçok tarihi olaya detaylı bir şekilde yer vermiştir (Tekindağ 1970: 202). Keşfi'nin verdiği bilgiler tarihi doğruluk taşımaktadır.

Eserde edebî unsurlar yoğun bir şekilde işlenmiştir ve mensur bir formda yazılmış olmasına rağmen zengin kıt'alar, beyitler, kasideler ve murabalarla süslenmiştir. Selimnâme, Sultan Bayezid'in son dönemi ve hastalığından başlayarak I. Selim'in ölümü ve oğlu Kanuni Sultan Süleyman'ın tahta geçişi gibi önemli olayları detaylı bir biçimde işler. Keşfi Mehmet Çelebi, Yavuz Selim'in tahta çıkmasıyla birlikte ülkede yaşanan karışıklıkların sona erdiğini ve güven ile huzurun tesis edildiğini ifade eder. Ancak, bu ifadelerini mübalağalı bir dil kullanarak sunar. Eserin dilinde Arapça ve Farsça terkiplerin

VII. INTERNATIONAL ANKARA MULTIDISCIPLINARY STUDIES CONGRESS

sıkça kullanılması, eserin anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle, eserin belirli bir kültür seviyesine hitap ettiği söylenebilir (Severcan, 1995: 26).

Eser genellikle nesir formunda kaleme alınmış ve zengin bir şekilde şiirler ve ayetlerle süslenmiştir. Keşfi, atasözleri ve hadisler gibi çeşitli kaynaklara da başvurarak eserini zenginleştirmiştir. Ayetler, konularla uyum içinde başarılı bir üslupla sunulmuş ve Keşfi, ayetleri birleştirerek farklı iki ayeti tek bir ayetmiş gibi sunma becerisini göstermiştir. Şiirleri, beyit, kıta, rubâi, gazel, kasîde ve mesnevi gibi çeşitli biçimlerde yazılmıştır. Bazı şiirlerinde “Keşfiyâ” mahlasını kullanırken, bazılarında ise mahlas kullanmamıştır. Şiirlerinde konu anlatımının yanı sıra edebiyat ağırlıklı bir tarz benimseyen Keşfi, mübalağa sanatını ustaca kullanmıştır. Mercidabık Savaşı’nı anlatırken kullanmış olduğu ifadelerde, örneğin, “Osmanlı ordusunun haşmetinin korkusundan güneşin benzi soldu” diyerek teşbih sanatındaki ustalığını sergilemiştir. Mısır’ın sosyo-ekonomik yapısını tasvir ederken ise, “Kazzâzlar cân alub cemâl satarlar” ifadesiyle ipeçkileri etkileyici bir dille anlatmıştır (Severcan, 1995: 27).

Nesirlerinde, özellikle Çaldıran zaferinden sonra elde edilen ganimetlere odaklanan Keşfi, “Ömründe bir merkebe mâlik olmayanlar ve giymeğe bir kebe bulmayanlar tavîle tavîle atlara, kâle kâle yarağ u yatlara mâlik olub” ifadesiyle Türkçe’yi seçkin bir şekilde kullanmıştır (Severcan, 1995: 29). Keşfi’nin Selimnâmesi Osmanlı tarihçiliğinde Selimnâmelerin içerdiği birçok özelliği taşımakta ve Selimnâmeciliğin bir örneğini taşımaktadır. Keşfi’nin Selimnâmesi, Osmanlı tarihçiliği içinde Selimnâmelerin barındırdığı birçok özelliği taşıyarak Selimnâmeciliğin bir örneğini sunmaktadır. Eser, dini bir perspektifle kaleme alınmıştır. Bâyezîd’in Selim’e verdiği öğütlerden, Selim’in İran seferi öncesinde divanda yaptığı konuşmalara kadar, Keşfi’nin eserinde dini motifler göze çarpmaktadır. Yavuz Sultan Selim’in devletine, padişahına ve dini inançlarına bağlı olduğu, devletini sevdiği ve askerlere saygı duyduğu eserde açıkça anlaşılmalıdır. Keşfi, Yavuz Sultan Selim’e olan hayranlığını ve desteğini eserinde belirgin bir şekilde ifade etmektedir.

Keşfi’nin Selimnâmesi, tarihi olayları anlatırken bazı mübalağalı ifadeler kullanması ve belirli konulara odaklanmaması, onun tarih anlayışının objektiflik açısından tartışmaya açık olduğunu göstermektedir. Eserinde Yavuz Sultan Selim’in din-devlet ilişkisi ve hukuk anlayışının, din ve örf temelli olduğuna vurgu yaparak, bu temeller üzerine oturduğunu ifade etmektedir. Yavuz Sultan Selim’in, gerektiğinde Kur’an ayetlerini kullanmanın yanı sıra, geleneksel kahramanlık duygularını da başarılı bir şekilde kullanarak askerlerini motive ettiğini belirtir.

Çaldıran Savaşı öncesinde Yavuz Sultan Selim’in askerlere yönelik kahramanlık duygularını harekete geçiren sözleri, Keşfi’nin eserinde vurgulanmıştır. “Bugünkü günde düşmandan yüz çeviren, avrattan kemdür” ifadesiyle Selim’in askerlerini cesaretlendirdiği anlatılmaktadır (Severcan, 1995: 34, 35, 36).

Keşfi, Selimnâme adlı eserini ölümünden dört yıl önce, 931 Hicri yılında tamamlamıştır. O, eserinde yaşadığı dönemdeki olayları tarihî kronolojiyle birlikte ifade etmekte ancak bu olayları bizzat gördüğüne dair somut bir kanıt sunmak zordur. Zira Keşfi, sefere çıkmadan önce detaylı bilgi verirken, sefer sırasında aynı detayları vermemiştir. Olayları ifade tarzı, son derece güçlü ve samimi olduğundan, bu eserin gözlemlenerek ve yaşanarak kaleme alındığı izlenimini vermektedir. Keşfi’nin olayları yaşanmış gibi anlatma tarzı, edebi sanatları ustaca kullanmasından kaynaklanmaktadır. Ancak, olayların bütünlüğünün eksik olması ve “rivayet” kelimesini kullanması, eserin bizzat gözlemlenerek yazılmadığını düşündürmektedir. Keşfi eserinin mukaddimesinde yazma nedenini, “Dünya ve ahirette bir makam elde etmek ve arkasından kendisine dua edilecek bir hizmet olması” şeklinde ifade etmiştir (Severcan, 1995: 38-39).

Keşfi’nin Selimnâmesi, diğer Selimnâmelerden farklı olarak orijinal bilgiler sunmamaktadır. Bu durum, yazarın aktardığı olayların doğruluğunu sorgulatmaktadır. Verdiği bilgiler oldukça yüzeyseldir ve Selimnâme’yi, tarihi bilgilerin ötesinde edebi yeteneğini sergilemek amacıyla yazılmış gibi göstermektedir. Eser, 927 Hicri yılında tamamlansa da mukaddimesinde bahsedilen daha erken bir kopyadan söz edilmektedir. Bu kopyanın Türkçe olmaktan ziyade Farsça olma ihtimali yüksektir. Keşfi, “Türkçe dil dürr-i yetim gibi na-tıraş ve tahi’at-haraşdur” ifadesiyle Türkçe yazmaya istekli olmadığını açıkça belirtmiştir. Türkçe’nin yetersizliğine rağmen eseri güzel bir üslupla yazmış ve kullanılan Farsça ve Arapça kelimelerin Türkçe karşılıklarını metne eklemiştir. Bu nedenle eser, tarihi bilgiler açısından

VII. INTERNATIONAL ANKARA MULTIDISCIPLINARY STUDIES CONGRESS

zayıf olabilir ancak Türk dili bakımından önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır (Uğur, Selimnâmeler, 1978: 369).

Keşfi, Selimnâmesini Arapça ve Farsça manzumelerle entegre bir şekilde telif etmiştir. Eserin tamamlanma tarihi, eserin sonundaki tarihe göre 927 Hicri yılı, 7 Recep günü, 6 Kanunisanı ayına tekabül etmektedir ve bu tarih eserin tamamlanma zamanını belirtmektedir. Eser, belirli kısımlara ayrılmamış olup, içerik olarak Yavuz Sultan Selim'in Suriye, Mısır ve İran seferlerini ve bu seferler sırasında gerçekleşen olayları detaylı bir şekilde tasvir etmektedir. Önemli olaylar, ebced hesabı kullanılarak tarihlerle belirlenmiştir (Babinger, 1992, 57).

Keşfi'nin *Selimnâme*'si Şefaettin Severcan tarafından 1995 yılında transkript edilerek yayınlanmıştır.

Osmanlı tarihçilerinin Kur'an ayetlerini nasıl kullandıkları hususunda daha geniş bilgi elde etmek amacıyla, Gece Kitaplığı tarafından yayınlanan *Osmanlı Tarihinde Kur'an İzleri* adlı eserin yazarı Kadir Erbil tarafından hazırlanan bu çalışmaya başvurmanız önerilir. Keşfi'nin *Selimnâme* adlı eserinden sadeleştirerek birkaç örnek vermek yerinde olur.

“Sabahın ilk ışıklarıyla birlikte gökyüzünün karanlığı dağıldı, çevresi aydınlandı, taş ve toprak adeta bir gül bahçesine dönüştü. Her varlık, muradına ermiş gibi bir huzur içindeydi. Merhum Bâyezid Hân Hazretleri, eski şahlar ve büyük padişahlar gibi, ülke olaylarını şeriat alameti olan adaletli davranışlarıyla aydınlatmak amacıyla, rüzgârın estiği ve mutluluk kuşunun kanatlarının altına gizlendiği “iş konusunda onlara danış” (Kur'an, 3/159) ayeti doğrultusunda zafer nişanlı askerlerine, ülkenin ileri gelenlerine ve en yakın askerlerine şu şekilde seslendi: ‘Osmanlı Padişah divanı kurulduğunda, dürüst, Jüpiter gezegeni gibi yörüngesinden sapmayan vezirler, Merih yıldızı görünüşlü ağalar, cesaretiyle tanınan emirler, yüksek rütbeli paşalar, vicdanlı hâkimler ve çabucak yazan zeki müsteşarlar, her biri dünya hâkimi, gözü pek yiğitler olan savaşçı kapıkulları ile birlikte yer aldılar. Hizmet makamında kükremiş aslan ve yıldırım gibi olan birçok kişi vardı. Divan kâtipleri, edep ve erkân içinde yerlerini aldılar. Başının üstünde doğan güneşler, bıyıkları yeni terlemiş, ay gibi parlak yüzlü, yağma emrini bekleyen kullar gibi sabırsızlıkla durdular. Çavuşlar, divanın sağ ve sol tarafına yerleşip kimine ikramlarda bulundular, kimisini ise tuttukları gibi koparan timsah gibi çavuşlar, akşam akan yıldızlar gibi parlak yüzlüler, divanın yüzünü gökyüzü gibi süsleyip hizmetlerini ifa ettiler. Ardından Bayezid Han, her birine izzet-i ikramda, iltifatlarda bulundu, sevgi gösterdi. Her birine dostluk merasimi, mutluluk sebebi olarak çeşitli hediyeler verdi. Sonunda onlarla gerçekleştirdiği samimi bir sohbet esnasında güzel söz ve şirin bir dil ile aklındaki düşünce ve emellerini açıklayarak, “sizler ne dersiniz?” diye sordu. Her biri çözüm yolları ve öneriler sundu. Birçok bilinmeyen huzursuzluklar ve sırlar ortaya çıktı. Farklı aydınlatıcı fikirler dile getirildi. Ancak herkesten önce merhum ve mağfur işlerin sahibi Sultan Selim Hazretleri, İslam'a uygun ve münasip bir anlayışla, herkesin bu zaferle dolu tarihle ve padişahın yaptıklarıyla çalışması gerektiğini ifade edip, “Mübarek mülk ve saltanat ebedi olsaydı” dileğini yineleyerek sevgi gösterdi” (Keşfi, 1995: 66-69).

“Sinan Paşa, Kayseri'de birkaç gün kaldıktan sonra Türkistan'a giriş yaptı. Ardından Albistan'a ulaştığında, Osmanlı protokolü, adabı ve kanunları gereği Arap emirleri ve Haleb'in ileri gelenlerine yönelik, “O (Allah), müşrikler hoşlanmasalar da (kendi) dinini bütün dinlere üstün kılmak için Resûlünü hidâyet ve Hak Din ile gönderendir.” (Kur'an, 9/32-33) ayeti temelinde sevgi ve dostluk mektubu gönderdi. Uğurlu imzası ve hükümdarlık döneminde sergiledikleri samimiyet, geçmiş yıllarda yürütülen diplomatik tecrübe, izledikleri istikrar ve “Bedeviler inkârcılık ve ikiyüzlülükte daha ileridedir.” ayeti gereğince, Arap kabilelerinin geçmişteki düşmanlıklarını ortaya çıkardı. Bozuk karakterlerini açığa vurdu ve ahlaksız düşmanca yüzlerini sergileyen kişilerin hile ve düşmanlıklarından haberdar etti. Mısır sultanı olarak adlandırılan ve Kansu Gavri olarak bilinen uğursuz, akılsız ve kötü niyetli Tomanbay, yani Mısır sultanının başı, başkâtibi arasından seçtiği uğursuz Çerkes, Mısır'da vekil olarak bırakarak devlet işlerinin idaresini ve isyanın kontrolünü ona verdi. Kendisi de isyana öncülük etti. Şeytani gururunu alt etti ve kendisi gibi beyinsiz ve uğursuz Çerkesin sözüne uyarak fitneyi uyandırdı. Yirmi bin serseri ve adaletten yoksun askerleriyle birlikte adaletin ileri gelenleri ve saltanata yakın kişiler gibi görünerek Mısır'dan çıktı. İstanbul'da Mısır ile var olan eski anlaşmayı yenileme ve “elest” anlaşması çerçevesindeki ezeli düşmanlıklarını açıklama kararı alarak Rûm ve Arap gibi çeşitli milletlerden gelen kibir abidesi yirmi bin askerle dünya hükümdarı ve komşu ülkelerle mücadele etti. Sinan Paşa, bu kinin

VII. INTERNATIONAL ANKARA MULTIDISCIPLINARY STUDIES CONGRESS

farfına vararak Mısır'dan bu tarafa doğru gelişlerini anladı. Aldığı mektuba verdiği cevapta meseleyi detaylı bir şekilde açıkladı” (Keşfi, 1995: 142-143).

“Padişah, Süleyman mutluluğunu elde etmek için tüm gereklilikleri yerine getirip yitireceklerini yetirdi, bitireceklerini bitirdi ve mutlulukla o kışı üzüntüsüz olarak karışıklık olmadan Bursa’da geçirdi. “Allah’a itaat edin. Peygamber’e ve sizden olan ulü’l-emre (idarecilere) de itaat edin)” (Kur’an, 4/59) âyeti gereği ona karşı gelenlerin ve muhalefet edenlerin sonunu getirdi. Devletle ilkbaharda Kostantiniyye’ye geldi. “Adaletli davranın. Şüphesiz ki Allah, âdil davrananları sever” (Kur’an, 49/9) âyeti ile amil olup Şehrin tüm işleri için bir vali ve halkın haklarını gözeten oldu. Sınırları ve meydanları açıkladı. Herkes devletin devamına ve büyüklüğüne dualar ettiler” (Keşfi, 1995: 84).

Sonuç

Selimnâmeler, I. Selim (Yavuz Sultan Selim) ile II. Selim'in hükümdarlık dönemlerini manzum, mensur veya bu iki türün karışımı olarak anlatan tarihî eserlere verilen genel bir addır. Bu eserler arasında sadece Kazasker Vusulî Mehmed Çelebi'nin *Selimnamesi* II. Selim'i konu alırken, diğerleri genellikle I. Selim'in hükümdarlık yıllarına odaklanmıştır. Türkçe'nin yanı sıra Arapça ve Farsça Selimnâmeler de yazılmıştır.

Osmanlı hükümdarlarının devirlerini anlatan tarihî eserler, I. Selim'den itibaren yazılmaya başlanmış ve Selimnâme, Süleymannâme gibi isimlerle anılmıştır. Selimnâmeler, Osmanlı tarihçiliği için önemli birer kaynak oluşturur. Bu eserleri yazarlar genellikle o devirde yaşamış, hükümdarla birlikte bulunmuş veya yakın çevresinde bulunmuş kişilere dayanmaktadır.

Selimnâmelerin yazımı, özellikle Yavuz Sultan Selim'in sağlığında başlayan dönemde (örneğin Keşfi'nin eseri) yoğunlaşmış, Kanuni Sultan Süleyman döneminde ise doruk noktasına ulaşmıştır. I. Selim'in devri olaylarını anlatan eserlerin çoğu, bu büyük hükümdarın hükümetinin zirveye ulaştığı dönemde yazılmıştır.

Selimnâmeler, Osmanlı Devleti'nin sınırlarının genişlediği ve gücünün doruk noktasına çıktığı bu dönemde sanat faaliyetlerinin arttığı bir devire denk gelir. Şairlere ve ediplere değer verilmiş, onlar korunmuş ve yazdıkları eserler hükümdarlar tarafından ödüllendirilmiştir.

Yazarlar arasında bazıları sarayda önemli pozisyonlara getirilmiş, bazıları ise maddi ödüllerle ödüllendirilmiştir. Selimnâmeler, genellikle Sultan Selim'in Gürcülerle olan savaşlarından başlayarak tahta geçişini, babasının ölümünü, İran ve Mısır seferlerini detaylı bir şekilde anlatır. Selim'in kardeşleriyle olan taht mücadelesi de birçok eserde önemli bir yer tutar.

Selimnâmelerin tarihî değeri yüksektir, çünkü bu eserler genellikle saray çevresinde bulunan, hükümdarla birlikte sefere katılan kişiler tarafından yazılmıştır. Bu nedenle, Yavuz Sultan Selim dönemi tarihi yazılırken başvuru önemli kaynaklardan biridir. Selimnâmeler, Osmanlı hükümdarları arasında en iyi aydınlatılan dönemi olan I. Selim'in yaşamını detaylı bir şekilde aktarır.

Bu eserler sadece tarih kitapları değildir; aynı zamanda vesikalı tarihî bilgiler sunmanın yanı sıra, devrin tüm özelliklerini yansıttığı görülür. Devlet yönetimi, saray hayatı, Osmanlı coğrafyası, ordunun durumu, gelenekler, kültürel yapı, silahlar, savaş taktikleri, hükümdarın duygusal durumu, dil, edebiyat, folklor gibi konularda güçlü bilgiler de bu eserlerde bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

Argunşah, M. (2009). “Türk Edebiyatında Selimnâmeler”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 4/8.

Babinger, F.(1992), *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*, çev. Çoşkun Üçok, Ankara; Kültür Bakanlığı Yayınları.

VII. INTERNATIONAL ANKARA MULTIDISCIPLINARY STUDIES CONGRESS

Bursalı, M. T.E. (1975). *Osmanlı Müellifleri*, haz. İsmail Özen, İstanbul: Meral Yayınevi.

Boşnak, S. (2022). “Selimnâme ve Eserin Dil Özellikleri”, *Toplum, Ekonomi ve Yönetim Dergisi*. C.3, s. 2, 200-220.

Keşfi, M.Ç. (1995). *Selimnâme*, (haz. Şefaettin Severcan), Kayseri: Can ofset.

Sağırılı, A. (1993). “Keşfi Mehmet Çelebi Selim-name veya Bağ-ı Firdevs-i Guzat ve Ravza-i Ehl-i Cihad”. *İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*.

Severcan, Ş. (1989). “Keşfi’nin Selim-nâmesi”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, sayı: 3, s. 417-430.

Severcan, Ş. (1988). Keşfi’nin Selim-nâmesi. *Kayseri Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*.

Severcan, Ş. (1995). *Keşfi’nin Selim-nâmesi*, Kayseri: Can ofset.

Tekindağ, M. C. Ş. (1970), “Selim-nâmeler”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Entitüsü Dergisi*, Sayı: 1 (Ekim 1970), İstanbul, ss. 197-230.

Uğur, A. (1978). “Selim-Nâmeler”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. 23, s. 367-379.

Uğur, Ahmet. (2009). “Selimnâme”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: 36/440-441.